

XXI.

NEMELLY HAZÁNKBAN

TALÁLTATOTT GYŰJTEMÉNYEMBEN LÉTEZŐ HUN EMLÉKEK.

Ha a' történetírás az emberi nemnek egyedüli emlékönyve, annak még fenmaradt elemei, és eredeti kútfői évezrek után is eleven emlékoszlopi. Ha annak az írók önkényétől függött szerkesztetése, és a' másolók tudatlanságából eredt hibák ugyanannyi tévedéseket valóság gyanánt szálítatnak reánk; az eredeti kútfők, mellyeket felkeresni, az álkoholmányoktól megkülönböztetni, és valódilig megfejteni tudjon a' régiségbúvár — csak igazságot — mi főczélja szenvedélje- 's törekvésének — állítnak előnkbe. És ha a' történetírás évkönyveiben egy nagy Sándor, Caesar, vagy más kitünő hódítók, és országlók' tettei leírását csodáljuk, úgy méltán keblünk legmélyebben indítatik, ha ugyanazon személyek korszakából, saját parancsokra készült, és nem ritkán saját eredeti arczvonalaikkal ékesített maradványokat nem csak látunk, de érinthetünk is, és így az évezrek előtt történeteket nem egyedül ésszel, de az észt és lelket bennünk kiképező külérzéssel meg is foghatunk.

Ezen és hasonló tekintetek szolgálhatnak arra, hogy csaknem minden műveltebb ember keble a' régisegek kedvelésére több kevesebbet hajlandó. Ezeken épülhetett az ereklyék iránti tisztelet, ezek századának leglángolóbb elméjét Petrarkát határozhaták a' régi római, és görög pénzek gyűjtésére, mellyekből gyűjteményt IV. Károly császárnak küldött. Ezek honnunk hőseit Zrinyi Miklóst csáktornyai várában felállítandó régiség' gyűjteményre indíthaták. A' tudós svéd királyné, valamint Róma, Nápoly, Páris, London, Bécs roppant gyűjteményeit hozhaták létre; és ősei iránt nem kevesebb tisztelettel, mint szokásokhoz ragazkodással viseltetett nemzetünket indíthaták arra, hogy törvényes határozattá lön: a' nemzeti régiségtára felállítását, és arra alkalmas férfiak által történendő összeírását megrendelni.

Ámbár pedig tudva volt előttem, hogy az igazság feltalálása élő tanúk által segítette a' jelenkorban is sokszor nehéz, annak csak töredékekből eszközölhető évezrek utáni felkeresése, csaknem emberi erőt túl haladó feladat; még is a' fentebbi tekintetek, mellyekhez az is járul, hogy a' régiségbuvár kettős korban élvén, midőn a' régmúlt visszályokon túl látja magát, a' jelen és jövődőre bátrabban néz, tizenöt év óta, a' régisegek gyűjtésére birtanak engem. Mellyek több ezernyi érczdarabjaim közt találtaknak alakjokra nézve annyira különbözők, mellyekről első tekintetre is nem lehet nem gyanítani, hogy azok nem egy két nemzet, vagy csak néhány századok szüleményei: mert a' görög, római, sarmata, vend, goth, longobard, gepida, hun, jász, avar, frank, magyar, kun, byzanczi, tatár, török, és más hazánkon átvonult, vagy telepedett nemzetek művészi bélyegét, az emberi művelődés évezredek által habozó mivoltát, ha mindjárt csekély darabokban is, de nagy különbséggel eredeti hív rajzolatokban állítják szemünk elé.

Ezen zavarban a' jelesb nemzetek maradványaikat felkeresni, és elkülönözni olly feladat, mellynek meg-

I.

II.

III.

Tudományt. 1843. XI. 321. l.

fejtésében most is fáradozom, és mellyben segéd keze-
ket szívesen fogadnék; mert eddig ez a' rómaiakon és
görögökön kívül, még csak a' vend, goth, sarmata és
hun szobrokra nézve némileg sikerült, melly utóbbiak-
nak ez alkalommal bemutatott eredeti példányaikra
hivatkoztván.

Az I-ső szám alatt alóadott sárga rézből öntött, tö-
mött alaku hun vitéz, vagy istenség, mellynek fejét, és
karjait le veré ugyan a' keresztények buzgósága, de
jobb oldalán csüggő kürtje kétségen túl hun maradvánnyá
bélyegezi. Nevezetesen magas, csak nem fél czombjaihoz
érő sarui, és azon pólyás gyermek, vagy mumiahoz ha-
sonlító alak is, mellyre hátul baloldalán támaszkodik. A'
kerek lemez, mellyen ál egy nagy részében letörött kari-
kával ugy vagyon ellátva, hogy azt ünnepélyes menetek
alkalmával póznácskára leheté tüzni. Állapotja az ércz-
roztsda vastagsága, és keménységére nézve pedig olyan,
hogy a' hozzáértő első tekintetre is valódi régiségét kér-
lésbe sem veheti.

Szinte azon megjegyzés fordul elő a' II. szám alatt
közlött hunfej iránt is, mellynek rettentő tekintete, scy-
thiai kontyba font üstöke, kétágú szakála, bajusza, sas-
orra, első tekintetre is azt bizonyítja, hogy mindazon
hagyományi másolatok, mellyek Atila arczáról több nem-
zeteknél most is találatnak, csak éfféle szoborról vétet-
hettek. Megjegyzendő róla még az is, hogy ugy mint az
aegyptusiaknál tapasztalni, mészre öntött veres érczből
készült.

És így látnók ezen szoborban nemzetünk legretten-
tőbb hősének, alkalmasint Atilánknak fejét, mellynek bir-
toka e' széles világon annyira semmi más nemzetet, mint
a' magyart, melly egyedül valódi hun ivadéknak tarthat-
ja, és vallhatja magát, nem érdekelhet.

A' III-ik szám alatti idomtalan alakú fej, azon két
példányhoz hasonlítani látszik, mellyeket tudós utazó tár-
sunk Reguly a' pétervári museumból jelentésében leir, és

mellyek fatörzsökökhez szorítatva, most is a' pogány fin, lapp, és tatár bálványokat képezik.

Mínthogy pedig Zonaras évkönyvei III-ik kötetében az 527-ik évről olvashatni: „Hogy Gordas hun király a' rómaiakhoz csatlakozván, kereszténnyé lett, haza érvén ezt Moager testvérével tudatá, és a' hunnok minden pogány szobraikat összetöreté, elolvasztatá, miért felbőszült népe őt megölvén Moager testvérének hódolt.“

Továbbá merseburgi Dittmár VII-ik könyvében Gyéza vezérről azt állítja, hogy az igaz istenen kívül bálványoknak is áldozott; ezen honunkban talált ereklyéket méltán hun istenségek, vagy vezérek szobrainak tartgatjuk; és így már a' törvénykönyvünkben létező I-ső András királyunk rendelete 4-ik cikkének okát, mellyben mondatik. „Prophanas, et Scythicas caeremonias, falsosque Deos abrogarent, et simulacra demolirentur:“ nem csak látjuk, de kézzel is foghatjuk.

Ugy vélekedvén, hogy ezen csekély közleménynek tárgya, a' nagyobb közönséget bel, - és külföldön némileg érdekelhetné, ezt csak e' tekintetből bátorkodtam előadni.

KISS FERENCZ.